

Юлія Кабенюк

кандидатка юридичних наук,
доцентка кафедри міжнародного,
цивільного та комерційного права
Київського національного
торговельно-економічного університету
(Київ, Україна)
ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-9342-3835>
y.kabenok@knute.edu.ua

DOI: 10.33498/opus-2021-04-071

УДК 347.736

УЧАСТЬ АРБІТРАЖНОГО КЕРУЮЧОГО У СПРАВІ ПРО БАНКРУТСТВО (НЕПЛАТОСПРОМОЖНІСТЬ)

АНОТАЦІЯ. Важливим аспектом процедури банкрутства є належна реалізація завдань арбітражного управління, що забезпечується арбітражним керуючим. Його участь у справі про банкрутство (неплатоспроможність) безпосередньо виявляється у тісних взаємозв'язках із іншими учасниками такого провадження. Ключову роль при цьому відіграє призначення та відсторонення арбітражного керуючого, а також можливий вплив на його діяльність і контроль за нею з боку господарського суду та кредиторів.

Метою статті є поглиблений аналіз правового регулювання участі арбітражного керуючого у справі про банкрутство (неплатоспроможність), судової практики, виявлення колізій та прогалин у законодавстві, а також надання пропозицій щодо його удосконалення.

Констатовано, що виявлені неточності у законодавстві свідчать про неналежний стан правового забезпечення відбору та призначення арбітражного керуючого на етапі відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність).

Аргументовано, що кандидатура арбітражного керуючого повинна оцінюватися з позиції фактів, які мають місце виключно під час розгляду питання про його призначення, уникаючи при цьому необґрунтованих суджень, що можуть спричинити порушення прав учасників справи про банкрутство (неплатоспроможність).

Виділено види відсторонення арбітражного керуючого: добровільне (здійснюється за заявою арбітражного керуючого, як власне волевиявлення) і примусове (за ініціативою господарського суду або за клопотанням учасника провадження у справі). Примусове, зі свого боку, поділяється на відсторонення за наявності і без таких підстав.

Наголошено, що існуючий порядок відсторонення за клопотанням комітету кредиторів арбітражного керуючого порушує прямо перед-

© Юлія Кабенюк, 2021

бачений принцип незалежності останнього. Вказується, що у випадку звернення комітету кредиторів із таким клопотанням, господарський суд повинен надати йому оцінку також із позиції можливого зловживання правами комітетом кредиторів. Оскільки, наділивши останнього таким правом, законодавець, зокрема, фактично запровадив “підлаштування” арбітражного управління боржником виключно інтересам комітету кредиторів.

У цьому контексті пропонується передбачити обов’язкове обґрунтування підстав для відсторонення та прямої вказівки на обов’язок господарського суду надати оцінку діяльності арбітражного керуючого при розгляді клопотання комітету кредиторів.

Авторка доходить висновків, що нині вбачається створення несприятливих умов для здійснення арбітражного управління в частині повної залежності арбітражного керуючого після призначення судом і впродовж процедури банкрутства від комітету кредиторів.

Ключові слова: неплатоспроможність; банкрутство; арбітражний керуючий; комітет кредиторів; арбітражне управління.

Арбітражне управління відіграє важливу роль у процедурі банкрутства з огляду на ті завдання, які воно покликане вирішити, завдяки належній його реалізації арбітражним керуючим. Його участь у справі про банкрутство (неплатоспроможність) безпосередньо виявляється у тісних взаємозв’язках із іншими учасниками такого провадження. Ключову роль при цьому відіграє призначення та відсторонення арбітражного керуючого, а також можливий вплив на його діяльність і контроль за нею з боку господарського суду та кредиторів.

Окремі аспекти відносин неспроможності, а також правового статусу їхніх учасників були предметом дослідження таких науковців, як І. Бутирська, А. Бутирський, Л. Грабован, С. Жуков, Б. Поляков, П. Пригуза, В. Радзивілюк та ін. Однак нині залишаються поза увагою питання участі арбітражного керуючого у справі про банкрутство (неплатоспроможність) із погляду останніх законодавчих змін і новітньої судової практики. У цьому контексті вважаємо за доцільне розглянути законодавче закріплення порядку призначення та відсторонення арбітражного керуючого у процедурі банкрутства (неплатоспроможності).

Першочергово необхідно зупинитися на новелах Кодексу України з процедур банкрутства (далі – КУзПБ)¹, які стосуються призначення арбітражного керуючого. Варто зазначити, що з набранням чинності КУзПБ порядок призначення арбітражного керуючого зазнав змін, порівняно з тим порядком, який було передбачено у Законі України

¹ Кодекс України з процедур банкрутства: Закон України від 18 жовтня 2018 р. № 2597-VIII <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2597-19>> (дата звернення: 20.11.2020).

“Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”². Обрання кандидатур розпорядника майна або керуючого реструктуризацією, за ст. 28 КУзПБ, здійснюється господарським судом через автоматизований відбір із застосуванням Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи (далі – ЄСІТС) із числа арбітражних керуючих, внесених до Єдиного реєстру арбітражних керуючих України, за принципом випадкового вибору. Таким чином, господарський суд визначає трьох потенційних арбітражних керуючих, яким пропонує в ухвалі про прийняття заяви про відкриття провадження у справі подати відповідні заяви про їхню участь. Надалі, якщо така заява надійшла від одного арбітражного керуючого, така особа і призначається у справі, а у випадку, якщо надійшла більше, ніж одна заява, суд призначає того арбітражного керуючого, який був визначений системою першим.

Однак нині ЄСІТС не працює, що зумовило внесення змін, через рік дії КУзПБ, у положення щодо порядку обрання кандидатури арбітражного керуючого та його призначення розпорядником майна або керуючим реструктуризацією.

Так, Законом України “Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства” (далі – Закон № 686-IX)³ через доповнення Прикінцевих та перехідних положень КУзПБ запроваджено інший підхід, аніж передбачено ст. 28 цього акта, до призначення арбітражного керуючого для виконання повноважень розпорядника майна або керуючого реструктуризацією. Цей порядок призначення буде застосовуватися до дня початку роботи ЄСІТС. Одразу слід наголосити, що йдеться про перше призначення арбітражного керуючого у справі про банкрутство (неплатоспроможність), тобто на етапі відкриття провадження у справі. Якщо розглядати призначення арбітражного керуючого у провадженні, яке вже триває, й арбітражного керуючого, наприклад, відсторонили, то у такому разі суд призначає останнього за клопотанням комітету кредиторів і не зобов’язаний застосовувати у такому разі автоматизований відбір.

За останніми змінами кандидатура арбітражного керуючого може бути запропонована суду ініціюючим кредитором або фізичною особою – боржником у заяві про відкриття провадження у справі, до якої додається згода арбітражного керуючого на участь у справі у формі заяви. У такому разі суд призначає цю особу розпорядником майна або керуючим реструктуризацією. Відсутність заяви арбітражного керуючого про участь у справі не дає підстав для призначення останнього у процедурі банкрутства (неплатоспроможності).

² Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом: Закон України від 14 травня 1992 р. № 2343-ХІІ (втратив чинність) <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2343-12#Text>> (дата звернення: 15.11.2020).

³ Про внесення змін до Кодексу України з процедур банкрутства: Закон України від 5 червня 2020 р. № 686-IX <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/686-20#Text>> (дата звернення: 15.11.2020).

Крім того, Закон № 686-IX частково повернув старий порядок призначення арбітражних керуючих, який КУЗПБ не визнавав, посилаючись у цій частині на використання ЄСІТС. Відповідно до внесених змін, якщо заява про відкриття провадження не містить пропозиції щодо кандидатури або до неї не додано заяву арбітражного керуючого, або заяву про відкриття провадження у справі про банкрутство подано боржником – юридичною особою, суд призначатиме арбітражного керуючого у порядку, що діяв до дня набуття чинності КУЗПБ, через застосування автоматизованої системи.

Але, як слушно зазначають Б. Поляков і Р. Поляков:

Автоматичний відбір, як не дивно, місцеві суди здійснюють за допомогою старої системи, яка носить назву “Автоматизована система з відбору арбітражних керуючих”. При цьому сам порядок функціонування цієї системи та дій учасників такого відбору (суду, оператора автоматизованої системи, арбітражних керуючих і т.д.) залишився колишнім.

Такий порядок закріплений у Положенні про автоматизовану систему з відбору арбітражних керуючих, яке затвердив Вищий господарський суд за погодженням з Міністерством юстиції ще 14.07.2016. Саме положення було розраховане на дію закону про банкрутство. Але з появою КзПБ утратив свою юридичну силу не тільки сам закон про банкрутство, а й всі нормативні акти, видані на його виконання⁴.

На жаль, вимушені констатувати, що такі неточності та недопрацювання із боку законодавця свідчать про неналежний стан правового забезпечення відбору та призначення арбітражного керуючого на етапі відкриття провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність).

Підтримуємо думку В. Радзивілюк і Р. Полякова, що ‘як і будь-який кодифікований акт, КзПБ повинен містити у собі все краще, що накопичило до цього законодавство про банкрутство України’⁵. Основним мірилом ефективності закону є наявність результатів, яких намагався досягнути законодавець при ухваленні певного нормативно-правового акта⁶.

Притримуючись зазначених підходів, вважаємо за потрібне зупинитися також на підставах, наявність яких унеможлиблює призначення арбітражного керуючого розпорядником майна, керуючим реструктуризацією, керуючим санацією, ліквідатором, керуючим реалізацією. Вони

⁴ Борис Поляков, Родіон Поляков, ‘Золоте теля, або Арбітражний керуючий не раб кредиторів, а суб’єкт незалежної професійної діяльності за рахунок останніх’ (Закон і Бізнес, 02.05–08.05.2020) <https://zib.com.ua/ua/142493-arbitrazhniy_keruyuchiy_ne_rab_kreditoriv_a_subekt_nezalezh.html> (дата звернення: 15.11.2020).

⁵ Валерія Радзивілюк, Родіон Поляков, ‘Проблеми застосування господарсько-процесуальних норм у процедурі банкрутства (неплатоспроможності)’ (2020) 7 Право України 148.

⁶ Андрій Бутирський, ‘Концепція удосконалення законодавства про неспроможність’ (2018) 6 Право України 87.

передбачені у ч. 3 ст. 28 КУзПБ, яка визначає, що не можуть бути призначені арбітражні керуючі:

- 1) які є заінтересованими особами у цій справі;
- 2) які здійснювали раніше управління цим боржником – юридичною особою, крім випадків, коли з дня відсторонення від управління зазначеним боржником минуло не менше трьох років;
- 3) яким відмовлено в допуску до державної таємниці, якщо такий допуск є необхідним для виконання обов'язків;
- 4) які мають конфлікт інтересів;
- 5) які здійснювали раніше повноваження приватного виконавця щодо примусового виконання судових рішень або рішень інших органів (посадових осіб), у яких боржник був стороною виконавчого провадження; які є близькими особами боржника – фізичної особи⁷.

Щодо перелічених підстав варто вказати на те, що більшість із них дають чітке розуміння їхньої природи та можливого негативного впливу на процедуру банкрутства у разі недотримання. Водночас дослідження такої підстави, як наявність конфлікту інтересу, набуло цікавого прояву у судовій практиці. У цьому контексті пропонуємо розглянути справу № 911/3730/16, у межах якої суд першої інстанції задовільнив заяву голови комітету кредиторів щодо відсторонення ліквідатора, але відмовив у призначенні запропонованого у цій заяві іншого арбітражного керуючого, застосувавши при цьому автоматизований відбір із метою дотримання балансу інтересів кредиторів та боржника. Річ у тому, що за запроповану кандидатуру голосував лише один кредитор, який має більшість голосів, і суд у цьому вбачав конфлікт інтересів сторін, який може виникнути у зв'язку з призначенням арбітражного керуючого лише на вимогу одного кредитора (ухвала від 17 лютого 2020 р.)⁸. Північний апеляційний господарський суд, переглядаючи вказану ухвалу, у постанові від 8 квітня 2020 р. зазначив:

Проте апеляційна інстанція зауважує, що рішення суду повинно бути обґрунтованим та опиратися на реальні факти, які існують на момент його ухвалення. У зв'язку з чим, припущення не можуть бути покладені в основу рішення суду, оскільки суд повинен встановити наявність або відсутність конфлікту інтересів у арбітражного керуючого <...>. Більше того, сама по собі пропозиція кредиторів щодо кандидатури арбітражного керуючого не може свідчити про наявність конфлікту інтересів <...>. Судом першої інстанції не встановлено наявність реального конфлікту інтересів безпосередньо на момент розгляду поданого комітетом креди-

⁷ Кодекс України з процедур банкрутства (н 1).

⁸ Ухвала Господарського суду Київської області від 17 лютого 2020 р. у справі № 911/3730/16 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/87682666>> (дата звернення: 20.11.2020).

торів клопотання. Разом з тим, колегія звертає увагу, що виникнення конфлікту інтересів у майбутньому, може стати підставою для відсторонення призначеного арбітражного керуючого господарським судом⁹.

Кандидатура арбітражного керуючого повинна оцінюватися з позиції фактів, які наявні виключно під час розгляду питання про його призначення, уникаючи при цьому необґрунтованих суджень, що можуть призвести до порушення прав учасників справи про банкрутство (неплатоспроможність).

Окрему увагу варто приділити припиненню участі арбітражного керуючого у справі про банкрутство (неплатоспроможність) через його відсторонення. Такий порядок безпосередньо регламентований ст. 28 КУзПБ, відповідно до якої можемо виокремити такі види відсторонення:

- добровільне відсторонення, яке здійснюється за заявою арбітражного керуючого, як власне волевиявлення;
- примусове відсторонення – за ініціативою господарського суду або за клопотанням учасника провадження у справі.

Зі свого боку примусове відсторонення, з огляду на положення ч. 4 ст. 28 КУзПБ, можна поділити на: відсторонення за наявності і без таких підстав.

Відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень здійснюється господарським судом за клопотанням учасника провадження у справі або за власною ініціативою у разі:

- 1) невиконання або неналежного виконання обов'язків, покладених на арбітражного керуючого;
- 2) зловживання правами арбітражного керуючого;
- 3) подання до суду неправдивих відомостей;
- 4) відмови арбітражному керуючому в наданні допуску до державної таємниці або скасування раніше наданого допуску;
- 5) припинення діяльності арбітражного керуючого;
- 6) наявності конфлікту інтересів¹⁰.

Нині особлива увага приділяється принципу безсумнівної повноти дій ліквідатора, недотримання якого може бути підставою для відсторонення арбітражного керуючого. Цей принцип вперше було описано та запроваджено Верховним Судом ще до набрання чинності КУзПБ. Зокрема, його було визначено таким чином: 'Обов'язком ліквідатора є здійснення всієї повноти заходів спрямованих на виявлення активів

⁹ Постанова Північного апеляційного господарського суду від 8 квітня 2020 р. у справі № 911/3730/16 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88721423>> (дата звернення: 20.11.2020).

¹⁰ Кодекс України з процедур банкрутства (н 1).

боржника, при цьому ні у кого не повинен виникати обґрунтований сумнів щодо їх належного здійснення¹¹.

Згодом така позиція відбилася на законодавчому рівні, зокрема у ст. 65 КУзПБ.

Водночас дотримання цього принципу, дотримуючись новітньої судової практики у цій частині, включає вчинення арбітражним керуючим дій щодо притягнення до субсидіарної відповідальності. Так, Касаційний господарський суд у складі Верховного Суду у постанові від 17 червня 2020 р. у справі № 924/669/17 зазначив:

Отже, судові рішення обох попередніх інстанцій не містять дослідження аналізу фінансового стану боржника під час проведення підсумкового засідання, перевірки наявності або відсутності підстав для покладення субсидіарної відповідальності на третіх осіб, а відтак висновки про вичерпність та повноту здійснення дій у ліквідаційній процедурі та вжиття належних заходів є такими, що не ґрунтуються на доказах, які були досліджені в судовому засіданні ні судом першої інстанції, ні апеляційним господарським судом¹².

Північний апеляційний господарський суд у постанові від 8 вересня 2020 р. у справі № 910/21929/17, досліджуючи повноту дій ліквідатора, звернув увагу, що частиною цього принципу, окрім вчинення дій для притягнення до субсидіарної відповідальності (законні очікування боржника), є звернення ліквідатора із віндикаційним позовом, а також заявою про визнання збиткових та заінтересованих угод недійсними. Суд підкреслив, що

у ліквідаційній процедурі завданням ліквідатора є не проста констатація факту відсутності майна, а дієвий і належний пошук майна банкрута. Тому ліквідатор у звіті має довести, що його дії мали саме мету пошук і виявлення майна, майнових прав, законних очікувань банкрута під час ліквідаційної процедури. При цьому, кількість запитів до відповідних органів не є критерієм якості роботи ліквідатора. Таким критерієм є наповнення ліквідаційної маси, шляхом реалізації ліквідатором принципу повноти дій¹³.

Наведене свідчить, що запровадження принципу безсумнівної повноти дій ліквідатора у ліквідаційній процедурі спряло покращенню практики організації та здійснення ліквідаційної процедури, що дає підста-

¹¹ Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 14 лютого 2018 р. у справі № 927/1191/14 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/72293630>> (дата звернення: 19.11.2020).

¹² Постанова Касаційного господарського суду у складі Верховного Суду від 17 червня 2020 р. у справі № 924/669/17 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/90025224>> (дата звернення: 19.11.2020).

¹³ Постанова Північного апеляційного господарського суду від 8 вересня 2020 р. у справі № 910/21929/17 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/91368928>> (дата звернення: 19.11.2020).

ви стверджувати про позитивний ефект на досягнення цілей процедури банкрутства.

Викликає занепокоєння передбачена КУзПБ можливість відсторонення арбітражного керуючого без обґрунтування будь-яких підстав, зокрема за клопотанням комітету кредиторів. На жаль, законодавець, надавши таке право комітету кредиторів, не врахував принцип незалежності арбітражного керуючого у процедурі банкрутства (неплатоспроможності), тим самим фактично легалізував можливість його порушення. Незалежність арбітражного керуючого при здійсненні ним своїх повноважень прямо передбачена ст. 13 КУзПБ. Такий важливий елемент статусу арбітражного керуючого є гарантією його діяльності. Він повинен проявлятися у самостійності цього учасника відносно неспроможності та відсутності будь-якого впливу з боку інших учасників. Відтепер незалежність арбітражного керуючого можна поставити під сумнів.

С. Жуков і Б. Жила зазначають:

<...> наявність колізії між положеннями ст.ст. 13, 28 КзПБ не дозволяє до кінця зрозуміти практичне втілення права комітету кредиторів ініціювати відсторонення арбітражного керуючого від виконання повноважень ліквідатора незалежно від наявності підстав¹⁴.

Натомість наявне певне “підкорення” арбітражного керуючого комітету кредиторів, що може призводити як до корупційних ризиків, лобювання інтересів кредиторів, які мають більшість голосів у комітеті, так і до опосередкованого здійснення арбітражного управління кредиторами.

Зокрема, законодавець ніби ставить господарський суд у безвихідне становище: суд повинен відсторонити арбітражного керуючого за клопотанням комітету кредиторів без наявності будь-яких підстав.

Підтримуємо позицію Л. Грабован, яка зазначає:

<...> таке положення не тільки безпідставно звужує дискрецію суду при вирішенні питання відсторонення арбітражного керуючого, оскільки встановлює обов’язок суду прийняти рішення без дослідження та оцінки доказів, та і суперечить принципу судового контролю у справах про банкрутство, принципу диспозитивності господарського судочинства та взагалі принципу верховенства права¹⁵.

¹⁴ Сергій Жуков, Богдан Жила, ‘Які рішення може приймати комітет кредиторів у справі про банкрутство’ (Закон і Бізнес, 12.09–18.09.2020) <https://zib.com.ua/ua/print/144447-yaki_rishennya_mozhe_priymati_komitet_kreditoriv_u_spravi_pr.html> (дата звернення: 15.11.2020).

¹⁵ Лілія Грабован, ‘Правовий статус кредиторів у Кодексі України з процедур банкрутства’ (2019) 10 Підприємництво, господарство і право 56.

Вважаємо, що у випадку звернення комітету кредиторів із таким клопотанням, господарський суд повинен надати йому оцінку також із позиції можливого зловживання правами комітетом кредиторів. Оскільки наділивши останнього таким правом, законодавець фактично запровадив “підлаштування” арбітражного управління боржником виключно інтересам комітету кредиторів.

Також звертає на себе увагу той факт, що хоча і декларуються повноваження господарського суду як суб’єкта, який приймає остаточні рішення щодо перебігу процедури банкрутства, однак його рішення уже обмежені волевиявленням комітету кредиторів і є наперед визначеними. Видається, що позиція господарського суду щодо розв’язання окреслених питань є завчасно “зрежисованою” рішенням одного з учасників провадження. Таким чином, суд втрачає свої повноваження у частині контролю у процедурі банкрутства (неспроможності) і переходить від суду до комітету кредиторів. Однак із цим погодитися важко.

Слушною є думка П. Пригузи:

<...> право комітету кредиторів на відсторонення арбітражного керуючого не є абсолютним, а верховенство права, як один з основних принципів демократичного суспільства, залишає за господарським судом контроль над втручанням у право арбітражного керуючого у справі про банкрутство для забезпечення його незалежності від кредиторів, а також забезпечення прав кредиторів на належну і професійну процедуру¹⁶.

Реалізація окресленої процедури відображена у правозастосовній практиці, але вона не відзначається єдністю. Так, наприклад, суд першої інстанції задовільнив клопотання комітету кредиторів про відсторонення арбітражного керуючого на підставі ч. 4 ст. 28 КУзПБ, вказавши:

З аналізу змісту приписів абз. 3 ч. 4 ст. 28 КУзПБ вбачається, що арбітражний керуючий може бути відсторонений господарським судом від виконання повноважень ліквідатора у разі звернення комітету кредиторів до господарського суду з таким клопотанням у будь-який час та, при цьому, незалежно від наявності підстав. Таке клопотання комітету кредиторів є окремою, додатковою до наведеного переліку із 6-ти пунктів абзацу другого ч. 4 ст. 28 КУзПБ підставою для відсторонення.

За ступенем визначеності варіантів поведінки комітету кредиторів при вирішенні питання про відсторонення арбітражного керуючого, абз. 3 ч. 4 ст. 28 КУзПБ є абсолютно визначеною нормою права, тобто нормою, яка з вичерпною конкретикою і повнотою встановлює умови своєї дії,

¹⁶ П Пригуза, А Довгань, Д Катречко, *Умисне банкрутство: теорія і практика субсидіарної відповідальності: науково-практичний посібник* (Борисфен-про 2020) 10.

права та обов'язків адресатів. Зміст цієї норми не дозволяє іншого її тлумачення¹⁷.

Протилежну позицію зайняла апеляційна інстанція, але в іншій справі, зазначивши про неможливість безпідставного відсторонення арбітражного керуючого. Зокрема, у ній вказувалося:

Клопотання про відсторонення арбітражного керуючого має бути обґрунтованим та вмотивованим. У ньому, зокрема, може надаватися оцінка професійним якість арбітражного керуючого, його компетентності, добросовісності при виконанні повноважень арбітражного керуючого та інше. Однак, у будь-якому випадку, таке мотивування повинно враховувати принцип незалежності арбітражного керуючого (частина 1 статті 13 КзПБ).

Разом з цим, колегія суддів зазначає, що у випадку подачі комітетом кредиторів клопотання про відсторонення арбітражного керуючого, задоволення такого клопотання є правом, а не обов'язком суду та воно не може бути безумовною підставою для його відсторонення. У зв'язку з чим, суд повинен з'ясувати мотиви цього клопотання через призму принципу незалежності арбітражного керуючого. Порушення вказаного принципу може привести до процесуальних зловживань з боку комітету кредиторів з метою зміни кожного арбітражного керуючого, який буде призначатися господарським судом відповідно до процедури, встановленої КзПБ, що у свою чергу негативно позначиться на ефективності здійснення процедури банкрутства в цілому <...>. Враховуючи вищезазначене, апеляційна інстанція зазначає, що безпідставне відсторонення арбітражного керуючого не допускається як таке, що порушує права та законні інтереси арбітражного керуючого, принципи його діяльності та завдає шкоду ефективності процедури банкрутства¹⁸.

На нашу думку, саме остання позиція має бути взята до уваги законодавцем при подальшому удосконаленні процедури відсторонення за клопотанням комітету кредиторів арбітражного керуючого з огляду на явне порушення гарантій та нівелювання статусу останнього як самостійного суб'єкта, через передбачення обов'язкового обґрунтування підстав для його відсторонення та прямої вказівки на обов'язок господарського суду надати оцінку діяльності арбітражного керуючого при розгляді такого клопотання.

І. Бутирська справедливо відзначає: '<...> учасники провадження у справі про банкрутство мають ключове значення, а відтак правове ре-

¹⁷ Ухвала Господарського суду Луганської області від 10 липня 2020 р. у справі № 913/479/18 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/92886635>> (дата звернення: 20.11.2020).

¹⁸ Постанова Північного апеляційного господарського суду від 11 березня 2020 р. у справі № 911/1902/17 <<https://reyestr.court.gov.ua/Review/88355027>> (дата звернення: 20.11.2020).

гулювання їх діяльності має здійснюватися на високому рівні для уникнення непорозумінь та неоднозначної судової практики¹⁹.

Варто наголосити, що арбітражний керуючий у процедурі банкрутства (неплатоспроможності) займає місце самостійного учасника, контроль за діяльністю якого здійснює як господарський суд, так і комітет кредиторів. Проте водночас господарський суд є єдиним юрисдикційним органом, який може оцінити ефективність арбітражного управління. Суд, здійснюючи безпосередній розгляд справи, здатен дати повну, об'єктивну та обґрунтовану оцінку законності або, навпаки, незаконності тих чи інших дій арбітражного керуючого²⁰. Якщо у діях (бездіяльності) арбітражного керуючого вбачається неналежне виконання своїх повноважень, а також вони призводять до порушення прав інших учасників процедури банкрутства, останні мають законне право звернутися за захистом до суду, так само, як і суд за власної ініціативи може припинити такі порушення з боку арбітражного керуючого, які повинні підтверджуватися конкретними фактами. Проте, на жаль, сьогодні відбувається розбалансування взаємозв'язків між цими учасниками провадження у справі про банкрутство (неплатоспроможність).

Висновки. Професія арбітражного керуючого потребує належної правової регламентації, зокрема з позиції гарантій, як незалежного учасника справи про банкрутство (неплатоспроможність). Неодмінним фактором у цьому аспекті є прозорість його призначення та відсторонення у справі, захист від впливу на його діяльність і рішення. Гарантія незалежності арбітражного керуючого покликана забезпечити не лише неупереджене здійснення ним своїх повноважень, а й виключати будь-які маніпуляції та посягання на його самостійний статус із боку інших учасників справи про банкрутство. Нині ми бачимо виникнення несприятливих умов для здійснення арбітражного управління в частині повної залежності арбітражного керуючого після призначення судом і впродовж процедури банкрутства від комітету кредиторів.

REFERENCES

Bibliography

Authored books

1. Butyrskaya I, *Pravoviy status uchasykyiv spravy pro bankrutstvo* (Tekhnodruk 2017) (in Ukrainian).
2. Pryguza P, Dovgan A, Katrechko D, *Umysne bankrutstvo: teoriya i praktyka subsydiarnoi vidpovidalnosti: naukovo-praktychnyi posibnyk* (Borysfen-pro 2020) (in Ukrainian).

¹⁹ Ірина Бутирська, *Правовий статус учасників справи про банкрутство* (Технодрук 2017) 22.

²⁰ Юлія Кабенюк, 'Правове регулювання арбітражного управління в процедурі банкрутства в Україні' (дис канд юрид наук, 2019) 185.

Journal articles

3. Butyrskiy A, 'Konceptiia udoskonalennia zakonodavstva pro nespromozhnist' (2018) 6 Pravo Ukrainy 87 (in Ukrainian).
4. Grabovan L, 'Pravovyi status kredytoriv u Kodeksi Ukrainy z procedur bankrutstva' (2019) 10 Pidpryyemnyctvo, gospodarstvo i pravo 56 (in Ukrainian).
5. Radzyviliuk V, Poliakov R, 'Problemy zastosuvannia hospodarsko-protsestualnykh norm u protseduri bankrutstva (neplatospromozhnosti)' (2020) 7 Pravo Ukrainy 148 (in Ukrainian).

Thesis

6. Kabenok Yu, 'Pravove rehuliuвання arbitrazhnoho upravlinnia v protseduri bankrutstva v Ukraini' (dys kand yuryd nauk, 2019) (in Ukrainian).

Websites

7. Poliakov B, Poliakov R, 'Zolote telia, abo Arbitrazhnyi keruiuchy ne rab kredytoriv, a subiekt nezaleznoi profesiinoi diialnosti za rakhunok ostannikh' (*Zakon i Biznes*, 02.05–08.05.2020) <https://zib.com.ua/ua/142493-arbitrazhniy_keruyuchiy__ne_rab_kredytoriv_a_subekt_nezalezh.html> (accessed: 15.11.2020) (in Ukrainian).
8. Zhukov S, Zhyla B, 'Iaki rishennia mozhe pryimaty komitet kredytoriv u spravi pro bankrutstvo' (*Zakon i Biznes*, 12.09–18.09.2020) <https://zib.com.ua/ua/print/144447-yaki_rishennya_mozhe_pryimati_komitet_kredytoriv_u_spravi_pr.html> (accessed: 15.11.2020) (in Ukrainian).

Yuliia Kabenok

PARTICIPATION OF THE BANKRUPTCY TRUSTEE IN THE BANKRUPTCY CASE (INSOLVENCY)

ABSTRACT. An important aspect of the bankruptcy procedure is the proper implementation of the tasks of trustee management, which is provided by the bankruptcy trustee. His involvement in the bankruptcy (insolvency) case is directly related to the close relationship with other participants in such proceedings. The key role is played by the appointment and removal of the bankruptcy trustee, as well as the possible impact on his activities and control over it by the commercial court and creditors.

The purpose of the article is an in-depth analysis of the legal regulation of the bankruptcy trustee's participation in bankruptcy (insolvency), case law, identification of collisions and gaps in the legislation, as well as providing suggestions for its improvement.

It was stated that the identified inaccuracies in the legislation indicate the inadequate state of legal support for the selection and appointment of an bankruptcy trustee at the stage of opening bankruptcy proceedings (insolvency).

It is argued that the candidacy of the bankruptcy trustee should be assessed from the standpoint of facts that occur only during the consideration of his appointment, while avoiding unfounded judgments that could lead to violations of the rights of participants in bankruptcy (insolvency).

There are types of removal of the bankruptcy trustee: voluntary (carried out at the request of the bankruptcy trustee, as his own will) and (compulsory removal – at the initiative of the commercial court or at the request of the party to the case). Compulsory, in turn, is divided into removal if there are grounds, and without such.

It is emphasized that the existing procedure for dismissal of the bankruptcy trustee at the request of the creditors' committee violates the explicit principle of the latter's independence. It is stated that in the event of a request from the creditors' committee, the commercial court must also assess it from the standpoint of possible abuse of rights by the creditors' committee. Because, having endowed the latter with such a right, the legislator, in particular, actually introduced the "adjustment" of the debtor's trustee management exclusively to the interests of the creditors' committee.

In this context, it is proposed to provide for a mandatory justification of the grounds for dismissal and a direct indication of the obligation of the commercial court to provide an assessment of the bankruptcy trustee in considering the petition of the creditors' committee.

The author concludes that at present it is seen to create unfavorable conditions for the implementation of trustee management in terms of complete dependence of the bankruptcy trustee after the appointment by the court and during the bankruptcy proceedings from the creditors' committee.

KEYWORDS: insolvency; bankruptcy; bankruptcy trustee; committee of creditors; trustee management.